„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваког реда сваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јеротића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 176. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 17. НОВЕМБРА 1893. ГОДИНА XXVIII.

МИСАО
О ЗДРУЖЕЊУ И СЛОЗИ СРПСТВА
У АУСТРО-УГАРСКОЈ.

(Успомена са путовања српскога друштва у Дубровник.)

У повратку на путу из Дубровника потакнута би на лађи српскога друштва „Ирису“ од једнога члана тога путујућег друштва, г. В. П. из Љ. племенита мисао: е да се ми као чиста Србадија, сакупљена на овоме путу из свих крајева Аустро-Угарске, који смо на целом нашем путу у мислима, у свему, што се нашега милога Српства тиче, увек тако сложни и одушевљени били, не би сада при нашем повратку онако без икаквога послетка и трага разишли, што би грехота била; те да би се у интересу српског народа у Аустро-Угарској или нашега Српства у опште у једној српској мисли сложили и тому из овога нашега путујућега српскога друштва сходним начином трајнога израза дали.

Долепотписаном је, као старешини друштва, пренаведени члан друштва ову мисао и жељу своју у првоме реду открио и умолио га, да он у томе погледу што практична смисли и целом друштву на одобрење предложи. Он прихвати ту замисао честитога Србина сучлана из Љ., те одмах на лађи састави и члановима друштва на „Ирису“ разложи и на одобрење изнесе предлог, (који је у прошлом броју нашег листа отштампан,) у ком би се огледати имало здружење и слога Срба у чувању и неговању Српства у Аустро-Угарској.

Тај на брзу руку овако састављени и на броду „Ирис“ баш последње вече расправљани предлог, жали Боже, није нашао довољнога одзива код већине нашега иначе на целоме путу у свему и свачему тако сложнога и одушевљеногa српскога друштва! Сви одобравасмо мисао „предлога“ као ваљану и племениту па се ипак не сложисмо у њој, а зашто? Истина не бијаше онда ни довољнога времена за потпуно разбистрење појмова, али зашто тајити онај главни разлог, да се у онај први мах сложити немогосмо? Јер наша иначе у Српству постојећа партијска расцепканост у „радикале“, „либерале“ итд. беше томе на путу! Некоја наша браћа не могоше се од своје стране о том „предлогу“ изјавити, а још мање на њ пристати без знања клуба своје „странке“, а некојима се је опет хтело о свему тачан и јасан „програм“, о којег препирању дође до подуже дебате, услед које предлагач ради тога несугласија свој предлог натраг повуче, као да га није ни ставио био.

Тако се у онај први мах свршила замисао онога честитога Србина родољуба из Љ. и њезина предлагача, која је ишла на то: да сложи цело Српство Аустро-Угарске у једној мисли српској онако, како се ова у нашој монархији извести даје и може; а то ће рећи: без и најмање повреде постојећих државних закона и не дирајући у ичија друга било народна или народно-политичка права!

Говори се у нас код сваке пригоде, а и пише се толико о нужној слози нашега Српства, која је мисао ето и код народне славе и свечаности бесмртнога Гундулића, оличена до свога израза дошла, па ипак нико си не даје рачуна о томе: што има да значи и у чему треба и може овде, у нас овостраних Срба, да састоји мисао о слози и неговању „Српства“? Шта више сваки, ма и најмањи покушај и корак у томе погледу, мора одмах у зачетку своме да се разбије о наше српско партизанско растројство, о нашу клерикално-либерално-радикалну поцепаност. Где је онда ту наш слављени „српски патриотизам“ и како изгледамо ми присташе које му драго српске странке пред тим „Српством“, које своме страначком егоизму и партикуларизму подређујемо, те га увек напуштамо, и његове битне захтеве запостављамо, кад се и где се се год о њему у истини ради? — Заиста, жалосна би свака она „српска“ странка била, која тобож „народни програм“ не би могла ради своје страначке тесногрудости да поднесе, те својски пригрли и усвоји оно, што би, све овострано Српство у једну душевну народну мисао спајајуће „друштво Србадија“ по свом II-ом члану или тачци као свој задатак сматрати и вршити имало?

Видећи ја, како се од неко доба на наше Српство са свих страна све то јаче наваљује, да се оно још и као „нелојално“, небратски и недостојно којекаквим сумњама и подвалама излаже, држао сам, да неће бити сувишно, ако бар као „успомену“ на оно наше српскога друштва путовање у Дубровник и Котор, где нас наша српска браћа раширеним рукама онако срдачно и љубазно примише и поздравише. изнесем пред наш српски свет и ону на нашем повратку заснована али не изведену мисао, која је на то ишла: да се ми Срби у овој монархији пренемо из сна; да увидимо, какве нас околности овде и онде окружавају и какве нам од наше међусобне неслоге и страначке поцепаности данас опасности прете; те да се овде бар у оној мисли и идеји Српства, која нас све без разлике странака једнако одушевљава, и која се у слози нашој остварити даје, у једно коло саберемо и на обрану и остварење исте сву нашу умну и народну снагу ујединимо.

Ова мисао још у родољубивом Котору у друштву тамошње Србадије покренута и одушевљено поздрављена, пала је истина на „Ирису“, јер није било онда ни доста времена и прилике о њој даље размишљати и расправљати; али она за то није и пропала, само нам је потражити начина и сложити се у томе, како да се она и изведе?

Пре свега треба да смо о томе на чисто: да ли збиља то стоји, да у нашој српској народности и народној индивидуалности у овој монархији данас какова опасност грози?

Што се Угарске тиче, ту ми ваљда не треба тек доказивати, како ми Срби у томе погледу у Угарској стојимо. У кратко речено врло трајано, јер смо изложени свакојаким насртајима на нашу народност и мађаризацији, као и све остале не мађарске народности. Доста нам је овде упутити на поступак са нашом т. з. „аутономијом“, која нам се све то више сужава, док и са свим не ишчезне. Како нам је данас у Угарској, то најбоље илустрира и „предлог“ неког Николе Барте, који је овај не давно ставио у главној скупштини — конгрегацији — колошварске жупаније, погледом на „гибање не мађарских народности.“ Овај фамозни предлог, по ком се жупанијска скупштина имаде „претставком“ обратити на угарски сабор, садржава у себи десет тачака — једна оштрија од друге — против не мађарских народности, како да се казненим и штампарским законом таковим народносним „бунтовницима“ и „агитацијама“ на пут стане. Кад човек све то прочита, чудом се чуди, како је то могуће, да једно морално тело, као што је жупанијска конгрегација, може таково шта, па још са одушевљењем закључити у деветнајстом веку, у веку просвете и правне једнакости? Само неколико тачке да овде изнесемо: Шеста гласи: по што установе закона о народностима и онако нису изведене, а нити су изведиве (?) нека се законом изрече, да се јавне области искључиво „државним“ (мађарским) језиком служити имају. Седма: да се „народни карактер“ грчко источне (српске) цркве, по што се не слаже са државноправним појмом „јединственог“ мађарског народа, избрисати има (!?). Осма: Ради успешнијег надзора над школама „сведоџба зрелости“ нека се само на то изаслано „државно“ испитно поверенство издаје. Девета: Учитељству само такове особе ваља припустити, које су се на „државној“ препарандији образовале; па онда још десета тачка: Изборни закон тако преиначити, да се поред имовног цензуса, за унапредити „интелигенцију“ (?) као главно својство бирача тражи и знање мађарскога језика тако: да само онај може бити бирач, који у речи и писму зна мађарски (!) И овакав предлог, који на то иде, да се милиони држављана свога најсветијег уставнога права лише и бесправним учине, би од стране колошварске жупанијске конгрегације са одушевљењем једногласно прихваћен!

По најновијим вестима, усвојила је тај предлог и претставку такође и главна скупштина колошварског градског муниципија, што ће тако и даље ићи, да и друга „патриотичка“ муниципија у томе не застане; а онда још преостаје мађарски сабор, да он на то рекне своју.

Ја не држим, да од таковог страшила и неправде, која се у том изазивајућем безумном предлогу, тога мађарског шовинисте огледа, може шта бити, али свакако је то знак времена, у ком су такови „предлози“ и такове „репрезентације“ могуће. Дакле је ту свакако и потреба наше велике опрезности и уједињења обране у таковом времену.

А како стојимо са нашим Српством у Далмацији, Хрватској и Славонији? Ту нам се данас одриче и наше српско име и наша српска народност и то у Далмацији сасвим отворено, а у Хрватској мало сремежљиво, али у истом правцу од стране „сједињене хрватске опорбе“. Најновија парола целокупне хрватске опорбе: „Хрватско државно и природно право“ и „народно начело“ не подноси у „великој уједињеној и слободној Хрватској“ ни српскога имена ни српске народности, а најмање српске индивидуалности. Шта „хрватска опорба“ мари за то, што и сам наш премилостиви цар и краљ Франц Јосиф I. опстанак наше српске народности у монархији као и у Босни и Херцеговини отворено признаје, рекавши и сада код освећења наше новосаграђене српске цркве у Бечу, у самој цркви овај свечани говор: „Радо присуствујем данашњој слави која отвара у Мом престолном граду Бечу властити храм божји, нашој у обим деловима монархије као и у Босни и Херцеговини тако многобројно заступаној народности“. А онда још преко тога, сваковрсне денунцијације и недостојне подвале против Српства у Дал-

---

ПОДЛИСТАК.

† ЈАН МАТЕЈКО.

Има ли данас Пољака, који је јаче, силније и неизмерније љубио своју домовину, него ли Матејко? Сва његова дела говоре о тој неизмерној љубави. Сваки потез његове кичице још ће дуго приповедати свету о тој жарској љубави његовој. И данас тај геније, један од највећих светских сликара, није више међу живима. Тога човека, који је још увек био у јакој снази, још увек свежа духа и јаке стваралачке моћи, покосила је неумитна смрт. За тим уметником данас не жали само његов народ, који је он тако жарко љубио, и његова домовина, која га са пуним правом може рачунати међу своје највеће и најзнаменитије синове, него за тим великаном жали данас цео изображени и уметнички свет, јер својим делима он не само да је одушевљавао своје земљаке, него његовим радовима се дивила и цела западна Европа.

Наш век је доста богат са великим уметницима. На небу светске уметности сјаје данас више сунашца, међу осталим ту је и Матејко — славенско сунашце, које је до сада неком особитом светлошћу сјало. У нашем модерном сликарству врло је слабо заступљено историјско сликарство. Наша публика данас не налази никаква уживања у историјским сликама. Публика тражи данас од поезије, сликарства и вајарства, да јој представи, да јој оцрта човека у обичном животу са свима његовим страстима и осећајима. Уметници осталих културних народа, који су израђивали историјске слике, нису имали толико способности, да у своје јунаке унесу толико живота, да им слике доста природне изгледају. Једини историјски сликар, који још данас живи, могао би се мерити са Матејком, а то је Немац Адолф Менцел. Само је тај уметник био кадар, да историјске догађаје тако природно, верно и истинито представи, да се гледаоцу причињава, као да се дотични историјски догађај пред њиме дешава.

Па зар је и могао тај велики син пољског народа, који је своју домовину неизмерно љубио и сликати друге слике, него историјске? Али и као историјски сликар он се уздигао до оних уметничких висина, да су његови радови постали својином целог света. Неки су му и то пребацивали, што увек мотиве својим сликама узима из пољске историје, јер за онога човека, који ту историју не познаје, не ће му те слике бити довољно јасне и разумљиве. Али та пребацивања нису била у свему оправдана, јер у некојим његовим најбољим сликама он се није показао само као Пољак, него и као човек. У њима је разрађивао идеје, које су цело човечанство заносиле и одушевљавале. То су му пребацивали немачки критичари, али ти Немци не би требали да пребацују Матејку, да његове слике довољно не разумеју, јер ни оне слике, које су задирале у немачку историју, нису знали да уважавају. Његове слике „Одбрана Беча под Собјеским“ и „Краљ Собјески моли се Богу пре битке“ нису се задржале међу немачким народом, него се прва налази у папином двору у Риму, а друга је у швајцарској варошици Раперсвил.

Матејко је био велики Пољак, али је био и генијалан уметник. Као велики Пољак хтео је некадање славне и јуначке догађаје пољског народа бојом да овековечи. У својим сликама он је верно приказао некадању славу и величину пољског народа, али нам је тако исто верно оцртао његово опадање и коначну пропаст. При представљању те зле судбе своје домовине, он није узео ситне и меланхоличне звуке, његове личности не одликују се неким финим и нежним осећајима, него су то прави јунаци, људи врло снажни, енергични и поносни, који су некада силна и чувена дела починили.

У тим сликама огледа се дубљина његових мисли и силна снага његових осећаја. Обузет силном и неизмерном љубављу наспрам своје домовине, он је и једини кадар био створити онака иста славна дела, каква су стварали уметници италијанске ренесансе, задахнути неизмерном љубављу наспрам хришћанске вере.

Пољски народ има данас већ више чувени сликара, али многи од њих је напустио своју домовину и настанио се негде у средини западне Европе, те ту беру лаворове венце и грдне суме новаца. Међу таке пољске сликаре спада чувени Брандт, професор минхенске сликарске академије; славни сликар Семирадски, који се повајвише задржава у Риму и чувени портретиста Похвалски, постао је већ љубимац бечке високе аристократије, али Матејко а са њиме и стари Адалберт Герзон, нису могли напустити своју домовину и свој народ, него ето све до своје смрти делио је Матејко са својим народом радост и жалост. Он се родио, живео, учио, најбоља дела стварао и умр'о у Пољској. За целог свог живота Матејко је био своме народу и учитељ и утешитељ и чувар. У многим својим сликама износи Матејко своме народу пред очи његове старе погрешке, које су некад упропастиле њихову домовину, те тиме их подсећа, да данас не чине те исте погрешке; он износи корупцију и недела са неким презрењем. Он нас подсећа на некадање славне пољске јунаке, који су на олтар домовине велике жртве принашали, али нам прстом показује и на оне несретне синове пољског народа, који су душу своју продали непријатељу, те тиме своју домовину упропастили. У својим радовима показује се Матејко као врло велики патриота, који хоће да види у свога народа јак, здрав и свеж дух, који хоће тај исти дух сликама из историје пољског народа да појача, да им улије наду на бољу и лепшу будућност.

За целог свог живота је Матејко израдио врло млого слика и свака слика је продукт врло дуге и дубоке штудије. Они, који су Матејка још у његовим млађаним годинама познавали, приповедају, да је био врло вредан човек. Све што га је опкољавало, то је све врло добро посматрао, изучавао и испитивао. Изучавао је

мацији, као и у Хрватској и у свима опорбеним листовима на дневном реду.

Кад је то тако, онда ми ваљда не треба даље доказивати и говорити о оној опасности, која нам отуда прети, ако и на даље у нашем досадањем страначком растројству останемо; те о прекој нужди и потреби, да се и без обзира на страначка становишта или програме, сви саберемо у једно коло и сложно у једној мисли: која иде на обрану нашег Српства у овој монархији, у којој већ од столећа живимо и као уставни грађани и лојални поданици, све наше држављанске дужности тачно и савесно испуњавамо.

Овој и оваковој обрани нашој: у чувању и неговању наше српске свести; нашега српскога имена; наше српске народности и народне индивидуалности, а то све у границама постојећих уставних и државних закона у уставној држави и монархији нико нам са разлогом на пут стати не може. Само је сада још главно питање ово: Еда ли је за ту циљ сходно оно средство и онај начин, како је то на лађи „Ирису“ устројењем друштва „Србадија“ предложено било? Онда, еда ли би то могло бити једно целокупно српско друштво, које би обухватило све делове нашега Српства у овој монархији, или би се можда у ту сврху, како је већ горе натукнуто, обзиром на Далмацију, онда Хрватску и Славонију и напокон Угарску, приличније три такова друштва илити групе организовати имале? Или би се напокон други који начин — н. пр. устројењем једне целокупне српске народне странке — сходним пронашо и установио?

Ако се горња темељна и начелна мисао за зрелу и ваљану призна и прихвати, онда се о поменутом „питању“ те о сходним за изведење те мисли средствима и начину лако даде путем наше слободне штампе српско народне, а и иначе разговарати и договарати. Та и наша патриотичка јавна српска штампа треба да увиди ту живу потребу свога међусобнога договора, зближења и споразума — као што је већ и почела — у оном, у чему и без обзира на своје иначе страначко становиште, цела може и мора да буде сложна и уједињена; иначе су нам овако раздељенима заман сви напори наши на обрану „Српства“, као и све тужаљке и јадиковке на нашу неслогу а против уједињене и сложне снаге наших народних противника!

Нека се дакле ово, како горњом приликом на лађи „Ирису“ и слободном мору, тако ево и сада у најчистијој намери изнесено питање, као наша српска ствар, подвргне свестрано јавном, патриотичном и озбиљном претресу, који ће — буде ли добре воље — сигурно довести, ако и не махом до потпуна у томе споразума и утаначења, али свакако бар до састанка или збора српских родољуба из свих крајева монархије без разлике странака у ту сврху, рецимо: у Загребу или на Рјеци или где му драго било, који ће онда имати коначно да расправи и договори, те — ако Бог да — установи и окруни дело тога нашега споразума!

То би био уједно и наш достојни одговор на најновији „споразумак“ „уједињене хрватске опорбе“, као и наш први озбиљан корак услед оне у Угарској, против немађарских народности у опште и наше црквено-народне аутономије на посе завладале струје.

Тиме се уједно одужујем на ме управљеном позиву и задатој речи, да ћу још једном покренути ову мисао; а сада нека наше јавно мишљење и остала браћа о томе суде и просуде и — своју рекну!

Барон Живковић.

Нови Сад, 16. новембра.

Бугари и Сливница. Бугари баш не ће јефтиније! Они њиховог протераног кнеза Батенберга хоће бар мртва да имају пред очима, кад га нису могли жива до краја имати. Његово тело преносе у Софију, да га тамо сахране. Клика противничка Словенству покренула је ту мисао. Чак и званични кругови у нашој држави хоће да даду израза и да покажу саучешћа у том раду. Поджупан железне жупаније у Угарској полаже венац на сандук Батенбергов, у путу кроз Угарску у име своје жупаније и ставља натпис на венац: „Јунаку са Сливнице — железна жупанија“. То исто ради и градски начелник из Каменца (Штајнамангра). — Баш као што се оно на глас о смрти Баховој многи запитао та зар је још жив тај човек? Тако нас и сада смрт грофа Хартенау-а потсети на бившег кнеза бугарског Батенберга. Јавно мнење га је већ почело закопавати у политички гроб али га смрт — васкресну. Није шала јунак сливнички, велики војвода, добри кнез бугарски умрьо је и враћа се у свој „љубљени народ“... De mortuis nihil nisi bene, вели на то мађарска штампа и кује у звезде славнога кнеза придавајући му све лепшу за лепшом врлином, о којима пок. Батенберг није ни сањао. Мађарска штампа би најбоље могла разумети смисао ових речи из витешког и часног понашања српске владе приликом преноса тела Батенбергова кроз Србију, а оставити писања, које никог више не чини смешном доли њу саму.

На што чинити од Батенберга „сливничког“ јунака, кад је неоспорива истина, да је пок. кнез у најотсутнијим часовима у битци на Сливници блистао својом отсутношћу. На што тако отворено писати о ономе, што није истина, кад и онако не помаже. Али и толика хвала кнезу Батенбергу иде на други рачун. Но су то све дела срдите немоћи, која место да разједе онога, на кога циљају, она га бар — насмеју.

* * *

Избори у Руми, Броду и Земуну. Још нас само неколико дана деле од изборног мегдана, кад ће се у тим местима бирати посланици за троједнички сабор. Чујемо о кандидатима владине странке, о кандидатима хрватске „опорбе“, но о српским опозиционим кандидатима не долазе никакви гласови. Зар на томе да остане? Зар да Срби опозициони бирачи, који су у тим срезовима у великом броју, остану без кандидата — ти бирачи, који су се приликом последњих избора тако јуначки држали? Још није доцкан, још могу и треба да се приберу и сном снагом ступе на биралиште и све силе употебе, да пошљу свог заступника у Загреб. Очекујемо за извесно, да ће наши бирачи своју дужност испунити. — На ноге — на биралиште!

НЕСАВЕСНА ШТАМПА.

Београд, 10. нов.

Далеко од појимања своје увишене новинарске задаће, не водећи рачуна о народним и државним интересима, један део српске штампе дискредитује српску државу на страни, узбуђује и иначе развијену страст у нашим партиским приликама.

Особито се у том послу одликује продана душа, Пера Тодоровић са „Малим Новинама.“ Нема сумње, да су то данас најпоквареније новине не само у Србији, већ у целом Српству.

У проношењу сензационих лажних гласова, ту вам је та жива мумија Пера Тодоровић одмах готов. Не мари његова савест ништа за то, што му се свет у очи смеје, што му хвата све његове лажи. Нека само буде простодушна света, који ће се тренутно занети зар за његовим писањем, или нека се нађе неколико десетина људи у Србији, који ће дневно рећи: „Баш да дам 5 пара, да видим, шта Пера данас лаже“ — ето то ће довољно бити том спекуланту и осветљивом човеку.

Требало је, да се нађе који беспослен човек, да бележи тачно, колико су убијства за ово седам месеци од 1. априла овамо изнеле ове новине: „Видело“, „Српска Застава“, „Новости“ и „Мале Новине“ и сумњамо, да би још ко жив у Србији остао.

У политици данас је криза на све стране. У Бразилији грађански рат и силне узбуне. У Француској и Шпанији лете бомбе као киша, стотинама живота се уништује и ту тек има да застане човек. А да не говоримо о разним министарским кризама У Бечу пао Тафе, пало грчко министарство, криза у Италији и Шпанији — и за то нико да се закачи. Код нас је опозиција надала вику и дреку због неке у њеном мозгу уображене кризе. И сад дај прилике српским непријатељима, да још више шкоде српским интересима; пиши, како су српске финансије рђаве, како се плата по 4 месеца (!) не издаје чиновницима и све могуће изнеси против владе, само ако можеш, да је обориш. Таке су вам у првом реду „Мале Новине.“

Српска влада и српска скупштина са највећом вољом и одношћу у слови приступа раду своме, а опозициона штампа телали, како је највећа несугласица између владе и народног преставништва, а за владаоца вели лукави Пера Тодоровић, лијући крокодилске суве, како сиромах краљ сам зна, како му је.

Што то све не одговара истини, што између народне радикалне владе, народа и краља влада најлепша слога, то се „Малих Новина“ ништа не тиче, оне да могу, помутиле би те добре односе, да после у мутноме што улове.

Ама ни једна бечка пиљарица вам не би могла више „пронесених гласова“ испричати, колико је то у стању као што га лепо назваше — фрајла Пера Тодоровић! Он вам зна, шта је ђаво вечерао. Чак ни његов ехинококус му не смета, да у свашта забоде свој нос, да прођушка и да на какву измишљотину надовеже своје лажи и клевете.

Ових дана је изнео, како су се по Београду пронели гласови, да су у име главног одбора Пера Велимировић, Вељa Тодоровић и Соколовић предали влади неки ултиматум, али се не зна какав. (Измислиће њега Пера Тодоровић до сутра. Пр. ур. „Заставе“). Даље, да је Пера Велимировић обрановао нов кабинет.

О што је то „Малим Новинама“, да тако истрчавају пред руду, да износе, како се „проносе гласови“, а овамо су ти гласови никли у његову оболелу мозгу.

Често пута облачи се Пера у лавовску кожу, те загрми у каквом свом чланку, често мење маску, „претвара се у угледног старца“, час у каквог „старог војника“ или у „патриоту“. Не треба много муке и вештине, да човек одмах позна „с мисли и персоном“ г. Перу! Недавно је публиковао писмо „једног угледног старог чиновника“, који како сам за себе вели: „на овом суморном, хладном, облачном и влажном времену, када сваки постаје туробан, прелазе му мисли с једнога предмета на други“. У таким мислима почео је тај стари чиновник (г. Пера Тодоровић) да размишља о пењању дацијa, о крвној освети, о српској будућности и из свега извео закључак, „да би добро било, да се напредна и либерална странка споразуму (!) и уједине.“

Оно, до душе, почело се нешто по Београду зуцати о некој фузији либерала и напредњака, али се видело, да нема никаква смисла, јер из удружења либералне живе мумије са у народу омрзнутим напредњацима родило би се неко недоношче, од којег ни једна од оповиционих странака не би имала никакве вајде. Кад је та и иначе блесава замисао пала, увео ју је Пера Тодоровић и хтео, да је оживи!

У најновије доба међу „вестима“ и у чланцима „Малих Новина“ можете читати исту стару песму, можете видети исти барут, али — који не пали: како „нема сталности у врховној управи“, како је „у држави хаос“, како се „неред продужује“, како је „вера умрла, а нада избледела“ и тд.

И све таке ствари износе се сада, када је скупштина на окупу, да би се покушала помутити слога у странци радикалној и међу посланицима и да им се одврати пажња од рада, који нар. скупштину очекује.

Међутим добро је и то, што баш Перу Тодоровића познаје цела Србија, као — стару пару. —у.

Поглед по свету.

— Рат у Мароку. Из Мадрида јављају, да је брат султана од Марока преговарао са заповедником у Мелили ђенералом Мацијас-ом и између осталога тражио времена, да „укроти бунтовнике“, Ђенерал је то одбио и шпанска влада му је повладила тај поступак и наложила му, „да своју војничку задаћу изведе“. Сад ће по свој прилици стизати гласови о кретању шпанских трупа у напред. Укупна шпанска штампа захтева то бурно већ од неке две недеље и изјављује, да је оклевање ђенерала Мацијаса непојмљиво. — По вестима из Мадрида: трош-

---

природу са њеним ненадмашним лепотама, посматрао је и изучавао човека, ту највећу светску загонетку. У лицу, у оку човечјем видео је Матејко душу његову, видео је његове унутрашње покрете, његово чућење, разочарање, страх, бол, радост, жалост и дивљење. Сва његова историјска лица, то су дивни портрети, права она лица, која су некада живела и која је Матејко израђивао по разним историјским податцима. Колико му је год било могуће, он је радио на томе, да по историјским податцима дозна што боље карактере својих ликова. Али то све стало га је млого труда и муке Ради тих штудија он је обилазио све јавне библиотеке, изложбе и приватне музеје, где је прецртавао пољску ношњу, оружје и ликове великих Пољака. Често пута могао га је човек видети по разним црквама и богатим дворцима. Ни једна публикација на историјском и културном пољу није остала њему непозната.

Он је прошао сва она пољска места, у којима се налазе лепи споменици некадање пољске славе и величине. Пре су ти споменици били покривени стогодишњом прашином заборава, и Матејко је био први, који је то силно благо открио својим земљацима и целој изображеној Европи Он је први проучавао дела из скулптуре и сликарства по стародревним црквама и манастирима; он је први изучавао јединствену пољску архитектуру из времена готике и ренесансе! Сва та изучавања била су му касније при стварању онако огромних слика од неизмерне користи.

Од 1865. године па све до своје смрти, Матејко је створио врло много лепих дела. По извођењу самих догађаја, по снази у изразу, по дубљини мисли и по јачини у осећају, Матејко се може сравнити са великим Шекспиром. Као и Шекспир, тако исто и Матејко не трпе штатисте у својим делима. На његовој слици оно свако лице има неку политичну или алегоричну вредност, и свако лице је врло лепо карактеризирано.

Матејко је у свима својим делима остао прави реалиста. Сва лица на његовим сликама одликују се својом природношћу. Инкарнат како мушких тако исто и женских ликова доста је природан и истинит. У сликању злата, сребра, драга камења, у сликању скупоцених хаљина и богатих украса могао би се сравнити са великим мајсторима Рубенсом и Тицианом.

Његова стваралачка моћ била је силна и јака све до његове смрти. У последњим данима свога живота, када је већ јаче оболео, опет је надгледао уметничку израду на поправљеној готској цркви св. Марије у Кракови. Сви сликарски радови на тој цркви изводе се по његовим прегледима. Та дела стварао је у оној цркви, у којој се више пута молио свевишњем Творцу.

Матејко је много слика израдио, али његовом раду човек се мора још више чудити кад помисли, да он већ од десет година болује од неке очне болести и само помоћу наочара био је у стању израђивати своје слике. Но и поред те болести он је стварао дела, којима се дивио цео изображени свет.

Али та очна болест врло много му је сметала. У свима оним радовима, које је створио за тих десет година, није му била најбоља перспектива. Матејко је био тако исто несретан, као и велики музичар Бетовен. У својим последњим година Бетовен није могао чути ни једне своје композиције, јер је био доста оглувио, а велики Матејко у последњим својим годинама изгубио је вид и није кадар био ни једну слику из далека посматрати. Зато је морао сваку своју слику испрва изучавити у малом формату, како би могао добити прави утисак свога рада, но касније, пошто је на очима још јаче оболео, био је једва у стању да на својој слици прегледа један квадратан метар површине.

Сада би требао да штованим читаоцима представим и слике тога великана, али од оноликих силних слика, које је Матејко израдио, споменућу само оне, које су му разнеле славу по широком свету.

Међ те радове рачуна се прво слика „Скарга проповеда“, која је на париској изложби 1865. год: добила прву награду — златну медаљу. Шта пак та слика представља? Скарга — дворски приповедач, најплеменитија душа свога времена, знаменити мислилац, велики патриота, научењак првог реда, оснивалац многих хуманих завода, држи приповед у катедрали у Кракови у присуству краља Сигисмунда III. и његова двора. Скаргу видимо у дивним покретима, ожарен сјајном зраком злаћана сунашца, где у силном заносу грми против пољских великаша. Он силно осуђује њихов раскалашан живот и њихову разузданост и брани независност потиштеног пољског сељака. Скарга прориче скору пропаст пољске државе, ако племство и даље тако неморално живи. Пољска ће пропасти, али њу ће упропастити једино њени синови.

Скарга говори страсно одушевљено, заносно — а његов крај? Млакоња, седи погнут у некој наслоњачи пред њиме. Његова снага је и сувише слаба, да може зауставити струју времена. А његова аристократија? Она је још дивније карактеризирана. На лицу сваког појединог аристократе читате, какав утисак чине на њих оне божанствене речи скаргине. Њима као да је уметник да дна душе и срца завирио.

Дивна је Мајкова слика „Рејтан“, који нам представља онај моменат пољског сабора од 1772. године, на коме је под председништвом маршала Понинског Пољска први пут подељена и поделу је сабор примио и потписао.

Величанствена слика, једна од најсавршенијих радова Матејкових. Силни Скарга својом речитошћу и својим величанственим говором није могао обратити оне несрене синове свога народа, да спасу своју домовину. За добре новце они су продали Пољску. Ено силно злато лежи разбацано по поду оне лепе дворане, а кроз полуотворена врата виде се непријатељски бајонети.

Издајници се радују, али то грозно дело

кови око експедиције у Мелилу износе до сад 15 милиона.

— Промене влада у Европи. У четир европске државе у изгледу су промене министарстава, наиме у Италији, Француској, Шпанској и Румунији. — У Париву се још не зна, ко ће стати на чело новом министарству. Карно је позвао Казимира Перие, да се прими председништва, али он никако неће, него га упућује на Дипија, који ће се по свој прилици опет примити. — У Риму нису ни толико на чисто. Они, који би били позвани, да склопе ново министарство, онемогућени су за дуже време због оне талијанске Панаме. Можда би на ново засјала звезда Криспијева, али и њему смета нека меница од 244.000 лира. И тако су сви изгледи, да ће Рудини опет искочити на површину, јер њега нису запљуснули таласи талијанске Панаме. — У Шпанији министарство Сагастинота коље се љуља, а пољуљаше га марокански догађаји. Овде ће, по свима изгледима, иступити само поједини министри. — У Румунији је дошло до неспоразума између Катаржија и Карпа и по свој прилици да ће и тамо доћи до промене у министарству.

УГАРСКИ САБОР.

У седници од 12. нов. завршена је генерална дебата о просветном буџету и усвојен је. — Први је говорио Ђорђе Линдер у личној ствари, а после њега је тражио Густав Деген, да се изнесе исказ, колико приносе на олтар школе поједине опћине и вероисповести. — Јосиф Верош мисли, да се врло мало троши на школе. Смешно му је, где се на оперу троши 235.000 фор., а на забавишта 158.000 ф. — Јован Хевизи се чуди, како се могу трпити учитељи и забавиље, које не знају мађарски, а Јован Ашбот говори за автономију католичке цркве. — За тим је министар Чаки говорио завршни говор, у ком је нагласио, да скупља податке о томе, колико троше вероисповести на школе; даље ће гледати, да се средње школе „згодније“ распореде, имајући пред очима оне пределе, где је мешовито становништво; дао је упутство школ. надзорницима, да пазе на дадиље у забаништима, да ли знају мађарски, и после овог је усвојен буџет. — У специјалној дебати предлагао је Лудвик Милек, да се укине испит зрелости, а на универзитету у место њега заведе пријемни испит; даље предлаже, да на испитима зрелости немају права једино главни управитељи рушити ђаке, најбоље би било, да се поступа строжије на годишњим испитима, па не би било неправде толико. Самујило Па предлаже, да се само оним лекарима дозволи пракса, који су овде у Угарској добили диплому, или који су је нострифицирали. — Још је говорио Јулије Шаго о трећем универзитету и седница је завршена.

У седници од 25. новембра настављена је специјална дебата о просветном буџету, којом су приликом говорили о универзитету Отон Херман, Владислав Околичањи и Игњат Хелфи. — Акош Бети и Јосиф Тодор говорише о католичкој автономији. — После још неких ситнијих ствари дошле су на ред три интерпелације. Прву је поднео Шома Вишонтаји у ствари новосадске кланице, тражећи, да се удеси према потребама новосадских месара, јер овака каква је, не одговара потребама. — Другу је поднео Геза Оноди питајући министра, да ли му је познато, да поједине банкарске куће хиљадама становника оштете, уважајући неке лозове? — И трећу је поднео Геза Оноди у ствари ракамашке железничке станице и седница је завршена.

Књижевност.

Стара историја источних народа. За ученике средњих школа написао Божидар Прокић. Са 15 слика у тексту. Београд, у државној штампарији. 1893. год. 8°. Страна 201. — Цена 1·50 динара (70 новчића.)

Ово је наслов књизи, коју је написао вредни професор. Велике Школе г. Божидар Прокић. Као што се из самог натписа види, књига је намењена ученицима средњих школа, а у ту свеску је ушла само историја источних народа.

И ако је ова књига изашла у Београду и у првом реду намењена гимназијама и реалкама у Србији, ова књига ће врло добро доћи и као уџбеник за наше гимназије, више женске школе и учитељске школе, као што ће добро доћи и свој г. г. наставницима, који предају Општу Историју.

Сваки наставник добро зна, колико има незгода, када има посла са рђавим уџбеником. Сваки час мора да упућује ђаке да по нешто додаду свом лошем уџбенику. А силним додавањем и дописивањем много се продангуби. Често пак ђаци морају да воде прибелешке, на које је у опште оправдана повика, јер а) ђаци много изгубе у времену, а б) ученици кваре свој очњи вид.

У погледу Опште Историје можемо без претеривања рећи, да и са ове и са оне стране Саве и Дунава доста трајаво стојимо.

На томе пољу се обично увек само почињало, па се застало. Нешто је може бити узрок то, што се изгубила воља на даљи рад, а нешто — и то још јаче — узрок је томе прекидању био у самим нашим незгодним књижевним приликама. Обично је израђена историја Источних народа и Стари Век у опште, па се ту застало.

Потпунији и потпуни радови Бошковићеви и Зечевићеви пак не одговарају строго школској потреби и захтевима.

Књига г. Прокића је у том погледу много боља, јер осим тога, што је врло марљиво и са спремом израђена и што садржи и неколико слика из историје источних народа, још је врло подесна као уџбеник, а добро ће доћи баш и професорским кандидатима, који се спремају да полажу испит, јер је опширно израђена.

Ова је Историја осим тога и врло занимљиво писана, а то ће добро доћи за ђаке почетнике, који сада први пут уче Општу Историју, јер ће ова књига бити у стању, да им сам предмет омили.

Са друге стране, једна од добрих страна ове књиге је та, што је овде обрађен у кратко и преисториски део, те је у нас тако рећи јединствен и први покушај — за Историју, као школску књигу.

У књизи је особито лепо изведена културни историја Мисираца, а све је то изложено лаким и ученицима приступачним стилом.

Географски део написан је такођер исцрпно и врло добро.

Поред ситнијих незнатних замерака, књига је савесно и марљиво написана. Г. писац је употребио и користио се најновијим истраживањима историје тих народа, које је описао.

Књига је написана лаким језиком, те ће добро доћи и сваком образованијем Србину, који хоће да се упозна са старом историјом, те је сваком топло препоручујем. Књига се може добити у свима београдским књижарама.

Вести из народа.

Радост у Израјиљу. Пишу нам из Карловаца: „Пре неколико дана добио је Јота Грујић парницу због својих препорних 17.000 фор. од народних фондова, који се тичу оставине Германа Анђелића. Пре неколико недеља подигао је он већ своту од 10.000 фор., а очекује решење курије у парници због 12.000 фор. из исте оставине. Речени 17.000 фор. подигао је он у друштву са новосадским адвокатом др. Коном, те је радост због тога у Јотиној компанији велика. Из поузданог извора тврде, да ће сада Јота или покренути свој стари лист „Турски Народ“ или ће, што је много вероватније, дати кауцију за један „народни“ (?) лист, с којим је и до сада у добрим односима био, те га тиме претворити у политички лист. На овај начин постаће Јота и по други пут „народни добротвор.“

Вести из места и са стране.

Забава новосадске српске женске задруге, која је у суботу одржана, имала је потпуни материјални успех. Не ћемо да се упустимо у појединости, већ само примећујемо, да је посета обилата била, много је гостију дошло са стране, програм је добро испао, весеље је лепо текло, добровољних прилога је доста пало, те је и приход обилат био. Но успех са моралне стране није тако повољан био. Још пре забаве немило нас је дирнуло, што је половина програма несрпска била, и што је у реду игара тако мало српских, а сувише страних, а међу њима и чардаш. Да нам се не би пребацило, да у напред кваримо — ћутали смо, у намери, да после забаве учинимо своје примедбе. Тумачило нам се, да је за то тако несрпски програм, што се очекују и несрпски гости и прилози, то се њима то по вољи учинило. Ово је неоправдан и штетан разлог, јер је то неко трговање са српским осећајима. У таким приликама би требало, да се више пази на морални, српски успех, но на новчану добит. Ми то нашим госпођама озбиљно замерамо и у будуће нећемо моћи више бити тако предусретљиви, већ ћемо у напред своје неповорење изразити. Једну пријатну појаву ипак хоћемо да истакнемо. На овој смо забави имали прилике да видимо две играчице у српско-херцаговачком народном оделу. Гђце Тешићева и Јовановићева остале су и на играници у оделу, које су имале при приказивању живе слике „Херцеговачко робље“. Ми би се од срца радовали, када би то био почетак новом обележју оваких српских забава, када би од сада наше играчице увеле у опште, да се на забавама у овако чаробном народном оделу долази, а искључи несрпска, луксуриозна француска мода. Томе има примера у Србији и у Румунији. У нашој домовини Румунке на њиховим елит-баловима долазе у народном оделу. Зар су Српкиње мање свесне своје народности? Надамо се, да ни оне неће заостати и да ће народно одело наше ухватити корена на нашим забавама.

Један јубилеј у Русији. 8. ов. м. прославио је шездесетогодишњи јубилеј свога војничко-државничког деловања један од најзнаменитијих руских државника — гроф Д. Миљутин. Са именом Миљутиновим скопчане су најдрагоценије слободоумне тековине из времена реформа Александра II. Гроф Миљутин је живо радио на укидању мужика (јобаџства), на увођену поротног суда, на самоуправи по градовима и сталежима. Исто је тако стекао великих заслуга за руску војну обрану као реорганизатор руске војске и творац закона опће војне обвезности. Као један од „западњака“, тежио је гроф Миљутин сваком приликом, да прокрчи пута у Русији култури и установама образованог и слободоумног Запада. На пољу војничке статистике и војничке географије, важио је Миљутин као ауторитет првог реда. Од 1881. год. повукао се са политичног поља и живи на свом добру. Сада му има 77 година.

Немири међу ческом омладином. Фавра, ректор у прашкој техници читао је имена уписаних техничара и саветовао је ђаке, да се вредно одаду својим студијама, а да се чувају свију јавних изјава. Ово је проузроковало негодовање међу слушаоцима. Кад је ректор прочитавао имена свију слушаоца, па дошао до имена неког Павлачека, који је био члан староческе читаонице, настали су громки узвици: Доле с њиме! и продужила се ларма, док нису неколико ђака зграбили Павлачека извукли га у предсобље, где су га песницама били Ларма се продужила и на улици, где се и полиција умешала. После дужег труда пошло је полицији и професорима за руком, да незадовољнике утишају и онда се тек продужило читање имена у техници.

Покољ у Бугарској. У јужној Бугарској, у селу Часкићу, догодио се крвави сукоб. Неколико турских кочијаша и бугарских карташа, дочекали су ноћу при месечини у заседи петорицу бугарских официра, који су из каване кући ишли. Нападачи су револвере испалили, а официри су истргли сабље и тако је настао бој између њих. Два официра су убијена, а један од нападача, по имену Сулејман, на месту је измрцварен. Потпоручник Паунов и Цветков пали су на месту мртви, а Гинев је опасно рањен. Нападачи су побегли. Истрага је у току.

Јапанци и цивилизација. Познато је, да су Јапанци већ врло одмакли од Кинеза, од својих рођака по раси и месту. Док Кинези стоје онде, где су били и пре четир хиљаде година, Јапанци се све више отимају, да се изједначе са европским државама у сваком погледу. У том свом отимању за европском просветом, како у опће, тако и појединостима, особито су почели уважавати часовнике — како оне на зидовима, тако исто — и још више — и џепне. Не само имућни људи, него и људи средњег стања држе, да морају имати не само један, него по више џепних сатова. По последњим статистичким податцима, извезено је из Европе у Јапан 98.318 часовника у вредности од 2,600.000 франака. Из саме Швајцарске извезено је у Јапан 80.447 часовника. Међу тим часовницима било је: 1.800 златних, 62 000 свебрних, 1500 од лима и 30.000 од никла и бакра.

Аристократе у француском парламенту. Париски лист „Фигаро“ указује на основи статистичких података — на све мањи број аристократског елемента у комори (посланичкој кући). У овој садашњој сесији седе 2 принца, 2 херцега, 3 маркиза, 15 грофова, 6 виконта, 5 барона и 34 малих племића — свега 67 племића. У првој пак години републике (1871.) било је у комори: 2 принца, 7 херцега, 30 маркиза, 52 грофа, 18 виконта, 17 барона и 97 посланика са аристократским „де“ пред именом им — свега 222 племића.

Кратке вести. У Бечу страјкују пивари против пилзанске пиваре, која је дигла цену на пиво и то 1 фор. по хектолитру.

— На Неви је обустављена пловидба због леда.

— У Турикосу у Грчкој су откопали једну целу варош, која је била затрпана непознатим случајем.

— Неке новине донесоше вест, да има најдужу браду на свету неки поп у Бабадагу у Бугарској; но Французи додају, да то не стоји, јер тај поп има браду дугачку 1 м. 36 см., а један Француз има 2 мет. дугачку браду.

Новије вести.

За потпредседника у аустријском царевинском већу, изабран је Пољак Абрахамовић, са 185 гласова против 55, које је добио Којић, за кога је словенска опозиција гласала.

Здравље ђенерала Гурка, још се више погоршало. Скоро нема никаква изгледа, да ће оздравити. У случају смрти му, заузео би његово место — као што је бечка „Н. Сл. Преса“ извештена — један од руских великих кнежева.

Против црквене политике у Угарској. У недељу је био у Суботици велики збор католика из Угарске, на ком је било до 1500 људи. Збор су поздравили многи духовни достојанственици из Угарске. Председавао је гроф Никола Мориц Естерхази, који у говору свом, којим је збор отворио, рекао: да је безусловна дужност сваког католика, да устане против владине црквене политике, а ни магнатска кућа не ће заборавити на своју свету дужност у том питању. Збор је донео овај закључак: позвати све католичке свештенике у Угарској, да одрже нарочите зборове и међу девет милиона угарских католика купе потписе за петицију, у којој ће угарски католици изјавити, да они хоће да брак и на даље остане тајна, а да одбацују грађански брак и грађанске матрикуле, јер већина угарског становништва не ће ни једно ни друго; та петиција да се пошље грофу Фердинанду Зичи-ју, да је подастре магнатској кући.

Из Шпаније. Министарска криза у Шпанији је сретно прошла. Сви чланови садашњег Сагастиног министарства задржали су своја места.

Под притиском јавног мњења и претњи од стране штампе, прекинула је влада преговоре са султаном од Марока и наложила заповеднику у Мелили, ђенералу Мацијасу, да настави рат против Кабила. У суботу је отпутовао у Мелилу маршал Мартинец Кампос, да преузме заповедништво и руководи војним операцијама против непријатеља. Уједно је отишло у Мелилу нових 8000 момака, да појачају шпанску посаду у Мелили и око ње. Народ је у Мадриду јако одушевљен услед тога, што је маршал Кампос преузео команду у Мелили, а штампа је исто тако с одобравањем поздравила ту околност. — Држи се, да ће рат бити брзо и без међународних заплета довршен.

Велики земљотрес у Азији. Лондонском „Тајмсу“ јављају из Техерана, да је приликом земљотреса у Кухану погинуло 12.000 људи и 50.000 ком стоке. 2.000 људских лешина још леже затрпане у рушевинама. Земљотрес још једнако траје.

не ће моћи тако лако учинити, јер једини, представник пониженог пољског народа, који још и сада неизмерно љуби своју домовину и који се није дао заварати силним златом непријатељским — Рејтан је пао пред оне непријатеље и громко им узвикнуо: „Само преко мога мртва тела можете прећи, да то гадно дело учините.“

Та је драма колико страшна и ужасна, толико величанствена и узвишена.

1886. године довршио је Матејко опет једну колосалну слику „Девојка Орлеанка“. Велики Шилер и генијални Матејко представили су „Девојку Орлеанку“ и то Шилер у драми, а овај у слици. Оба дела ради њихове мајсторске израде и њиховог врло оригиналног начина схваћања, постали су својином целог света. Оба та рада побуђују у човеку најузвишеније осећаје. Али као и Шилер, тако исто и Матејко тим делима својим дали су најбоље споменике славе и величине своје домовине. Зато не треба Матејкову „Девојку Орлеанку“ сматрати кав обичну илустрацију оне лепе француске историјске приповетке и тада је оцењивати по националоим осећајима, не, у тој слици изражен је триумф потиштених. Она нас подсећа на неку вишу силу, којој подлежи судбина целог света.

Обична сељанка девојка држи у руци лучу националне свести; у сваком племенитом срцу распламтила је силну љубав наспрам отаџбине и наспрам слободе.

У мају месецу 1888. године изложио је Матејко опет једну колосалну слику и то „Кошчушко код Раклавице“. Кошчушко, велики поборник слободе хоће да ослободи свој народ испод туђинског јарма. Он, као вођа народни, хтео је пољски народ да ослободи и да му његова права натраг врати. Његов моћан глас тако је силно на пољски народ упливисао, да је за најкраће време дигао велики део народа на оружје. Његове речи су силно одушевљавале ту народну војску, која је била још и врло рђаво наоружана. Он је само кадар био, да је за неколико дана спреми за борбу.

Она силна дрека и вика, она звека од коса, поплашила је много силнијег непријатеља, који је почео већ да узмиче. Непријатељ је био потучен. Прост народ, одушевљен идејом слободе, одушевљен силном љубављу наспрам домовине, победио је много силнијег и многобројнијег непријатеља.

Та, па и још многа друга дела, које је генијални Матејко израдио, све су то величанствени моменти из славне и тужне прошлости пољске.

Сви ти његови радови изгледају као нека епска песма у боји, која опева тужну судбину пољске.

Данас где год се чује пољска реч, спомиње се са дубоким поштовањем то име — Матејко.

Беч. Прерадио **Павле Лагарић.**

Трговина.

Нови Сад, 16. новем. Пшеница прве каквоће 7 ф. 10 н. Пшеница средња 6 ф. 80 н. Пшеница лакша роба 6 ф. 50 н. Наполица — фор. — н. Јечам 5 фор. 20 н. Зоб 6 ф. 60 н. Кукуруз 5 ф. — н. Кукуруз у клипових 2 ф. 50—60 н. Маст 50 ф. Сланина сува 50 ф., дебела паљена 52 ф. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки . 36—38 н.
„ средњи . . . 35—36 н.
„ лаки . . . . 32 н.
Све од 1 килограма.
Теоци . 15—25 ф. по комаду.
Јагањци . —·— ф. по пару.
Овци . . 8—12 ф. „

*

Стање воде под Новим Садом.

15. новембра била је 1·35 мет., а 16. новембра 1·39 мет.

*

Будимпешта, 13. (25.) новембра. Преглед недељног промета производа.

Жито. Радња на страним пијацама остала је и ове недеље код слаба промета — непромењена. Исти је правац текао и на нашој пијаци, јер су млинови слабо у куповању учествовали, пак се није могао ни живљи промет развити и цене су остале као и прошле недеље. Промет је 120.000 м. ц., а довоз је изнашао 130.000 м. ц. Важније продаје биле су:

Бачко жито од 76·4—78 кгр. по ф. 7·40—7·65. Бечкеречко жито од 77·5 кгр. по ф. 7·45. Влашко жито од 76·8 кгр. по ф. 6·60. Српско жито од 74 кгр. по ф. 6·25, од 75 2 кгр. по ф. 6.35, од 74 7 по ф. 6·30, од 76 кгр. по ф 6·50, од 74 кгр. по ф. 6·25—30, од 73 5 кгр. по ф. 6·20, од 75·2 кгр. по ф. 6·40.

Раж је остала занемарена, јер месни потрошачи не учествоваше у куповини и само се нешто за извоз по ф. 5·70—80 продало. Српска раж вреди ф. 5·40—60 уцарињена.

Јечам. Домаће робе нема и што дође, то се лако уз добру цену прода. За страни јечам слабо се пита и ако се стање воде нешто поправило, те је само један терет по ф. 5.26½ у транзито влашког јечма продан. Српски вреди ф. 6·10—20 уцарињен.

Зоб све и ако је мало довожена, није била ни тражња добра и за то се није ни цена променула. Промет је 4000 м. ц. по ф. 6·30 до 7·30. За српску зоб плаћало би се ф. 6·30—80, уцарињено.

Кукуруз. Старе робе слабо има, с тога је цена за 10 новч. скочила, те вреди српски уцарињен фор. 5·25.

Термини се храни закључују: Узанц шеница за пролеће ф. 7·47, за јесен ф. 7·68. Кукуруз за мај-јуни ф. 5·07. Зоб за пролеће ф. 6·85

Продукти:

Шљиве. Радња са готовим шљивама ударила је ове недеље лабавим правцем, јер је тражња застала, те се не само ситна, него ни крупна роба не може продати, и цена је овој последњој 75 н. до 1 ф. попустила, а ситнијим само 50 н. Српске узанц-шљиве за новембар бележимо ф. 5·12, 100 ком. ф. 7·62—75, 85 ком. фор. 11·50—12·—. Босанске 120 ком. фор. 5·37—5.50, 100 ком. фор. 7·62—75, 85 ком. ф. 11·75—12·—. За децембар закључене су бос. 100 ком. ф. 7·50, 85 ком. ф. 11·50.

Пекмез српски продан је по ф. 13·25 у транзито, а славонски ф. 14·50—75. Све од 100 кгр.

Јавна благодарност.

Овдашњој српско-паравославној цркви притекоше у помоћ које у новцу, које у црквеним утварима следеће родољупке и родољуби одавде и са стране:

I. У новцу:

По 5 ф. Гђе: Милка удова Поповић, Милка удова Бекавалац, Катинка Мачковић, Марија Манојловић и г. г. Влада Крњајски, Милан Мијатовић и Суботичка женска српска задруга сви из Суботице и г. Милош Крестић трговац из Беле Цркве.

По 3 ф. Гђа Лепосава Цветковић из Сомбора и г. Лука Арадски из Суботице.

По 2 ф. Гђе: Јелена удова Коњовић, Марија Боснић, Емилија Мучалов, Милица Димитријевић, Савета Леовић, Наста Ботић, Емилија Радић и гг. Глиша Остоић, Теодор Вујић и Феликс Колонић сви из Суботице, те породице: Мандић, Штета и Кнежевић и гђе: Јелена Чавић и Јулијана Величковић из Вараждина.

По 1 ф. гђе: Милева Станковић, Рахила Ковачевић, Ана Караповић, Марија Рајић, Кристина Димитријевић, Бојана Георгијевић, Марија Коларић, Изабела А. Манојловић, Зорка Ивковић рођ. Димитријевић и Катарина Ђорђевић из Суботице и гђа Етелка Крстић из Баје, за тим гђе Катарина Бабић, Магдалина Шупут, Марија Витас, Ленка Поповић, Јулијана Илић, Софија Лацковић и Ангелина Богдановић из Вараждина и г. г. Светозар Димитријевић парох, Младен Караповић. Адријан Манојловић, Самко Манојловић, ђуро Манојловић, Стеван Манојловић, Иван Мучалов, Петровић, Милиновић, из Суботице и г. г. капетани: Милаковић и Јанко Хрњак, и г. Шаца Кировић приватије сви из Вараждина.

По 50 н. г. Марко Цветић из Вараждина.

По 25 н. Гђа Јелена удова Анастасијевић из Суботице.

II. У утварима:

1. Гђа Јелисавета Борота, мајорица из Загреба, једну мајолика-чинију за свећење грожђа, један свилени воздух, један убрус за причешћивање и једно звонце.

2. Гђа Ленка Стојановић, супруга већника кр. банеког стоса у Загребу, чинију за освећење богојављенске водице и 3 чаше.

3. Г. Михаил Крестић трговац из Беле Цркве, три метера плаветне свиле, из које је гђа Марија Станић ритмајсторка у Вараждину о свом трошку сашила два епитрахиља, два појаса и дарке с воздухом.

4. Гђца Даница Коњевић из Суботице, један свилом везени простирач на целиваоницу од плаветног сомота.

5. Гђа Јелена Чавић, једну чинију за деленје поскуре.

6. Гђа Марија Димитријевић три пешкира од српскога платна, и

7. г. кр. надпоручик Петар Штета из Вараждина, један велики двокрилни орман за спрему црквених утвари.

Свима гореспоменутим даровалељима од срца се захваљује ова црквена општина, узносећи топле молитве Богу за здравље и сваку срећу њихову.

А напосе се најучтивије захваљује и гђи Марији Станић ритмајсторци из Вараждина, која се с правом хришћанском ревношћу за ову сироту црквицу заузела и новац за литију и овде и на страни искупила, а и свилу од г. М. Крестића за црквене утвари исходила.

Српско-православна црквена општина у Вараждину, 5 новембра 1893.

Перовођа: **Аћим Ђермановић.** Председник: **Бабић.**

ИСКАЗ

добровољних милодара ове године приспелих за унутарњи украс за ново подигнуту парох. цркву св. воскресенија Христова (у народу прозване св. младе неђеље) у Бовићу (Банија).

Винковци. Послала штедиона, а даровала гг. по 1 ф. Ђорђе Рајић, Милан Пауновић, Васо Поповић, Ђоко Јанковић, Тошо Митровић, Ђоко Коваче вић, Никола Јанковић, Адолф Холц. Укупно 8 ф.

Вирје. Г. Ђуро Авировић трговац и председник имевне опћине „Ђурђевачке", 20 ф.*)

Черевић. Скупила гђа Сара Стефановић, а даровала: гг. Јован Кракановић 2 ф., — по 1 фор. Сидонија Ц., Јован Миочиновић, Др. (нечитко), Јелена Новаковић, Сара Стефановић. — По 50 новч. Мара Маји, Душан Цвеић, Живан Гачулић, Н. (нечитко), Богдан Наранчић. — Н. 40 н. — По 30 н. Н. Н.. Зорка Дудић, Зорка Максимовић, Босиљка М., Криста Зорић. — По 20 н. Н. Н., Марија Урошевић, Живко Живковић, Милош Гачулић, Крунила Обушковића, Антун Новаковић, Ђуро Срјемац, Ђука Стојковић. 4 полјара баношторска 40 н. — По 10 новч. К. Митровић, П. Савић, В. Ђурђевић, М. Милорадов, М. Марић, Ч. Јеремић, Васа Србин, Ђ. Јеремин, Л. Стојковић. Свега 14 ф. 50 н. и једну налоњу за св. еванђеље.

Мостар. Н. Н. 10 фор., Н. Н. 5 фор. Свега 15 фор.

Чалма. Скупио Живко Берисављевић, а даровали г. г.: по 1 фор. Радивој Фрушић, Лад. Јанковић. Живко Берисављевић 1 ф. 40 н. — По 50 н. Влајко Вог., Васа Коруга, Стевка Пут. — По 40 н. Свет. Путничанин, Филип В., Љуба Путничанин, Рајко Божић, ђуро Дошен, Вића Бранковић, Петар Аџиа, Влајко Вог. 50 н. — По 20 н. Груја Плавшић, Радивој Личанин, Велемир Радуловић, Крста В., Милош Новаковић, Кузман Бранковић, Глиша Лукић, Тома Свирчевић. А. Дивнић 10 н. Свега 10 фор.

Вараждин. Скупио г. парох Л. Богдановић, а даровале гђе: Пуковница Паулина Мандић 3 фор., ритмајстерица Марија Станић 3 фор., Јелена Стојановић 1 ф. Свега 7 фор.

Вршац. Скупио Србин Милан П. Павловић, а даровала г. г. Ђорђе пл. Бота и браћа Нећељковићи по 1 фор. — По 50 н. М. Павловић, Лаза Везенковић учитељ, Јоца Богосављевић 40 н. — По 20 н. занатлије: Коста Ананијевић, Коста Каначки, Васа Рибарев. Тома Вељковић 12 н. — По 10 н. Ђ. Пауновић, П. Поповић, Коста Стефановић, Ј. Кузмановић, Свет. Шенђурађ, Милан Петровић, Н. Н., Јелисавета П. Павловић 18 новч. Свега 5 фор.

Нови Сад. Скупио г. Лука Алексијевић, а даровала г. г. по 5 ф. Н. Димовић и Л. Алексијевић. Васа Јовановић-Чича 2 ф. — По 1 фор. А. Јојкић и Мита Петровић. — По 50 н. Арса Петковић, Вуја Пупавац, Рада Чонградац, С. Ерст. Свега 16 фор.

Свега дошло у овој години: 95 ф 50 н.

Свијем даровалељима изричемо братску благодарност.

Бовић (via Post Vrgin-Most) у Бановини 30. октобра 1893. **Црквени одбор.**

*) Врли родољуб овај, као председник познат са своје дарежљивости имовне опћине „Ђурђевачке", испословао је, да нам је иста опћина — као што је „Србобран" у 22. броју огласио — вотирала 100 фор., а то: за исплату заостаног дуга, за градиво и унутрашње украшење наше међу 9 древних цркава у овом крају Баније једино виђане, велике цркве, што ће нашој опћини врло добро доћи, јер се скоро сва парохија састоји из ратарског реда. па јој — од како су виногради уништени, од којег су понајвише живели — сваки намет тешко долази. — Дао Бог множили такви родољуби, који сиротињи за овакве ствари у помоћ притичу. Црк. одбор.

Уредништву нашега листа стигло је на приказ:

Велики календар за зид, за просту 1894. годину. Издање српске књижаре и штампарије Браће М. Поповића у Н. Саду код „Светог Саве". Цена?

РЕД ПЛОВИДБЕ

пароброда кр. угар. државне жељезнице

од 23. фебруара (7. марта) 1893.

ДОЛЕ:

Полази из Вуковара са жељ. стан. 4 с. 30 м. у јутро.
„ „ Вуковара вароши . . . . 5 с.
„ „ Новог Села . . . . . 5 с. 40 м.
„ „ Опатовца . . . . . 5 с. 50 м.
„ „ Букина . . . . . 6 с.
Полази из Шаренграда . . . . . 6 с. 20 м.
„ „ Илока . . . . . после 7 с.
„ „ Паланке . . . . . после 7 с.
„ „ Черевића . . . . . 8 с.
„ „ Футога . . . . . 8 с. 30 м.
Стиже у Нови Сад . . . . . после 9 с. у јутру.

ГОРЕ:

Полази из Новог Сада . . . . 1 с. после подне.
„ „ Футога . . . . . 1 с. 40 м.
„ „ Черевића . . . . после 2 с.
„ „ Паланке . . . . . 4 с.
„ „ Илока . . . . . после 4 с.
„ „ Шаренграда . . . . . 4 с. 30 м.
„ „ Букина . . . . . 5 с. 30 м.
„ „ Опатовца . . . . . 6 с.
„ „ Новог Села . . . . . 6 с. 30 м.
Стиже у Вуковар у варош . . . . . 7 с. 20 м.
Стиже у Вуковар на жељ. стан. . 7 с. 30 м. у вече.

Пароброд иде до даље наредбе сваки дан осим петка.

РЕД ВОЖЊЕ

ЖЕЛЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА

ВАЖИ ОД 1. ОКТОБРА 1893. ГОД.

1. Од Будимпеште до Београда:

Километара	Станице		Мушевити влак (Orient-Expreß)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Будимпешта	полази	1 45	2.35	9.45	7.35	сваког уторника, суботе и недеље
175	Суботица	„	4.56	6.17	5.35	1.46	
193	Чантавир	„	сваког уторника и петка		6.17	2.11	
207	Топола	„		6.50	6 49	2.34	
223	Х. Фекетић	„			7.20	2.56	
234	Врбас-Кула	„		7.21	7.46	3.16	
248	Стари Кер	„		7.37	8.16	3.34	
260	Кисач	„			8 39	3.51	
276	Нови Сад	„	6.41	8.14	9.19	4.19	1.12
279	Петроварадин гр.	„		8.19	9.27	4 25	1.21
281	Петроварадин	„			9.35	4.32	1.31
286	Карловци	„		8.30	9.47	4.41	1.47
296	Чортановци	„			10.09	4.59	2.12
300	Бешка	„		8.49	10.2[illegible]	5.07	2.25
310	Инђија	„		9.00	10.38	5.21	2.47
318	Стара Пазова	„		9.11	11.03	5.43	
326	Нова Пазова	„			11.18	5.55	
332	Батајница	„			11.31	6.06	
347	Земун	„	7.55	9 42	11.58	6.26	
359	Београд	„	8.04	10.00	12.30	7.05	

2. Од Београда до Будимпеште:

Километара	Станице		Мушевити влак (Orient-Expreß)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Београд	полази	7.49	5.30	8.05	2.35	уторником, суботом и недељом
12	Земун	„	7.57	5.39	8.16	2.48	
27	Батајница	„	сваког уторника и петка		9.11	3.40	
34	Нова Пазова	„			9.22	3.55	
41	Стара Пазова	„		6.36	9.35	4.12	
49	Инђија	„		6.47	9.48	4 31	5.43
60	Бешка	„		7.07	10.18	5.08	6 08
64	Чортановци	„			10.26	5 18	6.18
73	Карловци	„		7.24	10.43	5.42	6.52
78	Петроварадин	„			10.53	5.55	7.06
81	Петроварадин гр.	„		3.34	10.59	6.03	7.15
83	Нови Сад	„	9.18	7.47	11.16	6.26	7.23
100	Кисач	„			11.38	7.05	
112	Стари Кер	„		8.16	11.55	7.36	
125	Врбас-Кула	„		8.31	12.18	8·09	
136	Х. Фекетић	„			12.36	8.34	
152	Топола	„		9.00	1.02	9.12	
166	Чантавир	„			1.21	9.41	
185	Суботица	стиже	10.57	9.32	1.45	10.20	
359	Будимпешта	стиже	2.02	1.10	7.30	7.00	

3. Од Инђије до Винковаца и натраг:

Мешовити влак I. III.	Мешовити влак I. III.	Особни влак I. III.	Станице	Особни влак I. III.	Мешовити влак I. III.	Мешовити влак I. III.
10.58	1.45	5.36	Инђија	9.43	8.40	4.25
11.07	1.57	5.45	Голубинци . . .	9.33	8.27	4.11
11.27	2.12	5.57	Путинци	9.22	8.12	3.56
11.42	2.25	6 07	Краљевци	9.11	7.57	3.39
11.55	2.36	6.16	Рума	9.03	7.45	3.27
12.31	3.04	6.38	Вогањ	8.45	7.10	2.57
12.50	3.20	6.50	Митровица . . .	8.31	6.51	2 35
	3.44	7.05	Лаћарак	8.16	6.25	
	4.00	7.17	Мартинци . . .	8.06	6.09	
	4.13	7.27	Кузмин	7.56	5.52	
	4.35	7.37	Кукујевци-Ердевик	7.46	5.39	
	4.43	7.43	Бачинци	7.39	5 24	
	5.14	8.01	Шид	7.27	5.09	
	5.33	8.12	Товарник	7.09	4.39	
	5.48	8.24	Бановци	6.57	4.20	
	6.03	8.32	Ђелетовци . . .	6.49	4.10	
	6.17	8.44	Славовци	6.38	3.50	
	6.33	8.54	Јанковци	6.29	6.39	
	6.46	9.05	Мирковци	6.19	3.21	
	6.56	9.13	Винковци	6.10	3.10	

Има везе са Шапцом — Има везе са Шапцем.

(Лева страна, — од горе доле — казује вожњу од **Инђије до Винковаца**, а десна — од доле горе — од **Винковаца до Инђије**).

Напомена. Подвучени линијом штампани сати и минути значе ноћно доба и то од **6** сати у вече до **5** сати **59** минута из јутра.

Прво ц. и кр. прив. дунавско пароброд ско друштво.

РЕД ВОЖЊЕ ПУТНИЧКИХ ПАРОБРОДА

важи од 1. октобра п. р. до 30. новембра.

Из Новог Сада у Сланкамен, Тител: средом и недељом у 3¼ сахата по подне.

Из Новог Сада у Земун, Београд, средом и недељом у 3¼ сахата по подне.

Из Новог Сада у Оршаву, средом и недељом у 3¼ сах. по подне.

Из Новог Сада у Будимпешту: четвртком и недељом у 11¼ сахата пре подне.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ИЗ СУДСКЕ МЕДИЦИНЕ

и

ЈАВНЕ ХИГИЈЕНЕ

од

Др. Милана В. Васића

Под овим натписом штампана је нова књига, у којој су прибрани чланци из судске медицине и јавне хигијене др. Милана В. Васића.

Књига је штампана на обичној осмини, а има 11 табака. Цена јој је 1·50 дин. или круне.

Књига се добија у свима књижарницама у Србији, а за Аустро-Угарску прима поруџбине књижара Јове Карамата у Земуну. — Књижари добијају уобичајени рабат.

ОГЛАСИ.

ПРОДАЈА ВИНА КОД ДОМОБРАНЦА.

Част ми је јавити п. н. грађанству и околини, да сам ове године знатно повећао своју винарску радњу како у **белом** тако **шилеру и црном** далматинском вину.

Цена умерена.

С велештованањем

ДУШАН ГРОЗДИЋ
Рума.

3—5

МАНУФАКТУРНА РАДЊА

САВЕ ТОКИНА

У ЧАКОВУ

потребује једног солидног спомоћника, који говори српски, мађарски, немачки и романски. Првенство имају, који за 14 дана могу ступити. 1—1

ПРВА ОЛМИЦКА КУЋА ЗА ИЗВОЗ СИРА

JH. TAUSSKY, OLMÜTZ

препоручује изврсне праве

ОЛМИЦКЕ КВАРГЛЕ.

Кад се узме оригинални сандук, а наручи се жељезницом, дође купца врло јефтино. Једно поштанско сандуче са **од прилике 5 килограма** франко на свакој аустријској, мађарској и немачкој поштанској станици са наплатом у наточ (Nachnahme) стаје **1 ф. 90 н. Поштанско сандуче од 5 клг. са 10 врста сира финог елегантног шпецијалитета стаје 4 фор.** и то франко. Ценовник радо шаљемо. 3—5

ЗА СТАРЕ И МЛАДЕ ЉУДЕ!

ПРЕПАРАТИ ЗА ОПОРАВЉЕЊЕ

ГЛАВНОГ ШТАВНОГ ЛЕКАРА

Дра МИЛЕРА

употребљују се већ много година са изванредним успехом против свију **нервних болести**, које су постале услед **нервног растројства** (тајних греха из младости) и т. д, а за којима долазе као последице **душевна и телесна малаксалост**. Нарочито важи као опробано, опорављајуће средство против **импотенције**. — Цена им је заједно са потанким лечничким упутством о употребљивању 3 фор. 10 нов. а за оне, којима се поштом шаље, 25 нов. за омот.

Једино главно стовариште, где се уједно и производи, јесте: **St. Georgs-Apotheke, Wien V/2 Bezirk, Wimmersgasse Nr. 33.**, камо треба упућивати све писмене наручбине. 2—37

ПОЗИВ НА КУПОВИНУ СРЕЋАКА

I. КЛАСЕ 7-ГА КОЛА КР. СРП. ДРЖ. КЛАСНЕ ЛУТРИЈЕ ЗА ПРИВРЕДНЕ ЦИЉЕВЕ.

ПРВО ВУЧЕЊЕ БИЋЕ 10. ЈАНУАРА 1894. ГОД.

ОД 30.000 СРЕЋАКА ИМА 15.000 ДОБИТАКА.

Главни згодитци: 150.000, 75.000, 50.000, 40.000, 30.000, 25.000, 20.000, 15.000, 10.000 динара итд.

ЦЕНА СРЕЋКАМА:

(1/1) цела стаје 24 динара | (1/4) четвртина стаје 6 динара
(1/2) половица стаје 12 динара | (1/8) осмина стаје 3 динара

Подписати продају исте срећке **и под гаранцијом.** Ближа извешћа као и план извлачења, слаћемо играчима на захтев безплатно. За тачну и солидну услугу јамчимо.

МОРДОХАЈ КОЕН И СИН

овлашћени продавци кр. срп. држ. кл. лутрије, Београд.

3—10

Власник: Славко Свет. Милетић. **За уредништво одговара: Милан Поповић.** Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.